

– אתיין אילין פלגוותרה כהנין פלגוותרה. מאן דאמר: תופנה נוי, כמאן דאמר: מטנגנה ואחר כך אופה. מאן דאמר: תופנה רכה, כמאן דאמר: אופה אותה ואחר כך מטנגנה.

לא סוף דבר שמת, אלא אפילו ניטמא. – ואפילו נדחה ממום? – תנה רבי יודה בן פזי דבר דליה: ואפילו נדחה ממום.

אור ל'שרים

אפויה כל צורכה (דרש את המילה "תפיני" כנוטריקון: אופה. תאפה נוי).

☆☆☆

במשנה שנינו: "תניי בית דין הוא על כהן גדול שמת, שתהא מנחתו קריבה משל הציבור; רבי יהודה אומר: משל היורשין. ושלימה היתה קריבה". מציעים פרשנות מרחיבה: לא סוף דבר שמת – לא דבר זה בלבד שאמור במשנה, שמת הכוהן הגדול, אלא אפילו ניטמא – אלא גם אם נטמא הכוהן הגדול, ואינו ראוי להקריב את מנחתו, ולא מינו כוהן גדול אחר תחתיו, תנאי בית דין הוא שתהא מנחתו קריבה משל הציבור.

ומציעים בעיה: ואפילו נדחה ממום? – האם גם אם נדחה הכוהן הגדול מלהקריב מחמת מום שאירע לו, ואינו ראוי להקריב את מנחתו, ולא מינו כוהן גדול אחר תחתיו, תנאי בית דין הוא שתהא מנחתו קריבה משל הציבור?

ומציעים ברייתא (כדי לפשוט את הבעיה): תנה רבי יודה בן פזי (רבי יהודה בר סימון, אמורא ארץ ישראלי בדור השלישי והרביעי) דבר דליה (תנא שזמנו אינו ידוע) – שנה רבי יהודה בן פזי (ברייתא) של בר דליה: ואפילו נדחה ממום – גם אם נדחה הכוהן הגדול מחמת מום שאירע לו, תנאי בית דין הוא שתהא מנחתו קריבה משל הציבור. הרי שפשוטו את הבעיה מהברייתא (קטע זה "לא סוף דבר..." אינו בנוסח הבבלי של מסכת שקלים).

בכמה מקומות בירושלמי הובאו ברייתות של בר דליה, רובן נמסרו מרבי יהודה בן פזי.

נאמר (במנחת חביתים של כוהן גדול): "וְהִפְתָּן הַפְּשִׁיחַ תְּחַתְּיוּ מִבְּנֵי יַעֲשֶׂה אֹתָהּ, חֶק עוֹלָם, לַה' כָּלִיל תְּקַטֵּר" (ויקרא וטו) - הכוהן הגדול מבניו של אהרן, שיעמוד כוהן גדול במקומו, יקריב את מנחת הכוהן הגדול, והיא חובה הנוהגת לעולם, ומנחה זו תוקטר לגמרי.

במשנה מנחות ד,ה שנינו: (כוהן גדול שמת ו)לא מינו כוהן (גדול) אחר, משל מי היתה קריבה (מנחת חביתים)?

ומציעים קשר בין שתי המחלוקות: אתיין אילין פלגוותרה כהנין פלגוותרה – באות (הולכות) המחלוקות (חילוקי הדיעות) האלה (התנאים שנחלקו באופן אפיית מנחת החביתים) כמחלוקות האלה (האמוראים שנחלקו לעיל בסדר עשיית מנחת החביתים). מאן דאמר: – מי שאומר: תופנה נוי, כמאן דאמר: – כמי שאומר: מטנגנה ואחר כך אופה (צריך להוסיף: 'אותה', כמו ב"שרידי הירושלמי") – שכשאופה אותה לאחר שמטגן אותה, תהיה אפויה יפה. מאן דאמר: – (ו)מי שאומר: תופנה רכה, כמאן דאמר: – כמי שאומר: אופה אותה ואחר כך מטנגנה – שכשאופה אותה לפני שמטגן אותה, תהיה אפויה רכה.

הברייתא מקורה בספרא 'צו' פרשה ג.

בבבלי מנחות נב, אמרו: איתמר: חביתי כוהן גדול, כיצד עושים אותם? – אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי חנינא / רבי יוחנן: אופה (בתנור) ואחר כך מטנגנה (במחבת); רבי אסי אמר רבי חנינא: מטנגנה ואחר כך אופה.

אמר רבי חייא בר אבא: כוותיה דידי מסתברא, "תופיני" (ויקרא ו) - תאפינה נאה (כשהיא נאה, ולכן אין לטגנה לפני אפייתה, שאילו יטגנה ואחר כך יאפה, לא תהא נאה בשעת אפייה). - רבי אסי אמר: כוותיה דידי מסתברא, "תופיני" - תאפינה נא (כשהיא כבר מבושלת במקצת, אך לא מבושלת כל צורכה, ולכן יש לטגנה לפני אפייתה).

כתנאי: "תופיני" - תאפינה נא / נאה; רבי אומר: תאפינה נאה / נא; רבי דוסא אומר: תאפינה רבה / רכה ("תופיני" לשון רבים, שתאפה אותה שתי פעמים, ולכן אופה ואחר כך מטנגנה ואחר כך אופה שוב) - אית ליה נא (ולכן יש לטגנה לפני אפייתה), ואית ליה נאה (ולכן יש לאפותה לפני טיגונה).

גם בבבלי וגם בירושלמי נחלקו רבי חייא בר אבא ורבי אסי בשם רבי חנינא בסדר עשיית המנחה. גם בבבלי וגם בירושלמי נחלקו אותם תנאים בדרשת המילה "תופיני". לפי הבבלי, מי שאומר תאפינה נאה, אומר אופה ואחר כך מטנגנה, ואילו לפי הירושלמי, מי שאומר תאפינה נאה, אומר מטנגנה ואחר כך